

## 8. Bespreking per soort

### 8.1. DUIKERS

Het najaar van 1977 gaf weinig duikers voor onze kust te zien. Het totaal is zelfs nog niet de helft van dat in het (goede) jaar 1976. Wel werden in 1977 enkele IJsdikers gemeld. Ook uit Groot-Brittannië werd een opmerkelijke "influx" gemeld. In ons land werden in de eerste maanden van '78 nog meer ex. waargenomen, met name in het rivierengebied. Via ons registratiesysteem kwamen de volgende waarnemingen binnen : 2 okt. Ameland - 19 okt. Schiermonnikoog - 22 dec. Scheveningen, terwijl op 11 okt een "ijsduiker/geelsnaveld." bij Schier werd gezien. Parelduikers werden weer zeer verspreid waargenomen. Door het grote aantal niet gedetermineerde duikers is nog steeds geen duidelijk beeld van deze soort verkregen. Op 6 juli werd aan de Hondsbossche nog (al?) een ex. in zomerkleed gezien. Op 9 juli werd daar ook een Roodkeelduiker waargenomen. In augustus werd viermaal een duiker genoteerd : 2 x IJmuiden, 1 x Noordwijk en 1 x Hbz. Na 15 sept. begint het voorkomen wat regelmatig te worden. In veel gevallen wordt melding gemaakt van Roodkeelduikers die herkenbaar zijn aan resten van het zomerkleed. Evenals in voorgaande jaren begint de dagelijkse trek in het Waddengebied in de eerste week van oktober, terwijl langs de Hollandse kust pas na half oktober de presentie boven de 50 % stijgt. De aantallen blijven echter overal aan de lage kant. De beste dagen in het Waddengebied waren : 19 okt. Ameland : 7-12u 10+13+3+12+7 (alle W, waarbij 15 Roodkeel- en 1 Parelduiker) 3 dec. Texel : 10-11u 17 ex.W. Langs de Hollandse kust waren de betere dagen : 26 nov. Hbz. 8<sup>1</sup>/<sub>2</sub>-10<sup>1</sup>/<sub>2</sub>u : 4+14 Z - 2 dec. Hbz. 10-11u : 10 Z en 19 N 2 dec. Scheveningen 9-10u : 14 Z , 13 dec. Noordwijk 9-10u : 22 Z en 29 dec. Hbz. 9-10u : 3 Z , 20 N.

### 8.2. FUTEN

#### Fuut

Het voorkomen van de Fuut op zee vertoont ieder jaar weer een vrij vast patroon. Ook in 1977 werden in juli en aug. weer vrij vaak solitaire ex. in zee waargenomen. In sept. was het aantal waarnemingen weer opvallend laag, maar midden okt. is van lichte zuidwaartse trek sprake die dit jaar vooral in het Waddengebied erg opvallend was : 19 okt. Schier 9-15u : 23+15+45+13+19+19. Het voorkomen in november en dec. is altijd wel regelmatig, maar de aantallen die gezien worden hangen erg samen met het voorkomen van vorst. Het korte koudegolfje van begin dec. veroorzaakte nauwelijks een duidelijke "rush" : 3 dec. Schev. 8-10u : 16+20 Z. Buiten deze korte koudeperiode werden ook enkele tientallen Futen op 26 en 27 nov. bij Noordwijk en Scheveningen geteld. Groepen fouragerende ex. werden ditmaal niet gezien (grootste groep 15 ex. op 12 dec. Noordwijk).

#### Roodhalsfuut

Deze soort werd weinig gezien. Opmerkelijke pieken deden zich niet voor. Zo werden nooit meer dan 4 ex. in een uur geteld. Vermeldenswaard zijn de 6 augustuswaarnemingen (5 x Hbz. en 1 x Scheveningen).

#### Kuifduiker

|                        |                        |                       |
|------------------------|------------------------|-----------------------|
| 17 sept. Noordwijk 1 Z | 19 okt. Schev. 1 Z     | 17 nov. Schev. 2 Z    |
| 18 okt. Hbz. 1 N       | 21 okt. Ameland 1 t.p. | 23 nov. Schev. 1 t.p. |
| 13 okt. Schier 3 Z     | Schier 2 t.p.          | 27 nov. Hbz. 1 t.p.   |
| 19 okt. Schier 2 t.p.  | 22 okt. Texel 1 t.p.   |                       |

#### Geoorde fuut

Waddengebied : 20 okt. Texel 2 t.p. - 21 okt. Texel 3 Z en 1 N.  
Hondsbossche : 21 okt. 1 Z - op de volgende dagen 1 ex. N : 23 aug, 16 sept, 18, 19, 24 en 27 nov. - 8 dec. 3 ex. N , 19 dec. 2 t.p.  
Scheveningen : 22 okt. 1 Z - 7 nov. 1 Z  
Noordwijk : 26 nov. 2 N.

Niet gedetermineerde kleine futen werden langs de Zuidhollandse kust vooral eind november gezien, zoals op 27 nov. te Noordwijk : 5 Z en 2 N. Aan de Hondsbossche werden dit jaar opvallend weinig kleine fuutjes gezien. Wel al een ex. op 14 juli en op 3 aug.

### 8.3. STORMVOGELS

#### Stormvogeltje

16 sept. 1 W - Ameland

19 nov. 1 N - Hbz.

8 okt. 2 t.p. - Hbz.

10 dec. 1 vondst - Hbz.

N.B. in de totaalstaat 3.1 is abusievelijk een ex. onder Z-Holland-IJm. opgenomen.

#### Vaal stormvogeltje

Gedurende het najaar van 1977 werd in slechts enkele dagen een groter aantal Vale stormvogeltjes gezien, dan in de vijf voorafgaande jaren.

De eerste dag waarop deze soort werd opgemerkt was 10 sept. toen aan de Hbz. 2 ex. werden gezien. De dag daarna, toen de wind reeds flink geluwd was en de depressie zich in oostelijke richting verwijderd had, werden op meer plaatsen waarnemingen gedaan: Westkapelle 1 ex. - Scheveningen 2 ex. - Noordwijk 4 ex. - Hbz. 4 ex.

Op 16 sept. worden op Ameland nog ex. gezien: 3 ex. W. Ook 17 sept. Ameland: 1 ex. Het beroemde weekend van 1 en 2 oktober 77 liet op de eerste dag alleen aan de Hbz. wat Vale stormvogeltjes zien: 4 ex. Op 2 oktober, weer nadat de storm al flink in kracht was afgenomen, verschenen bij Ameland 20 ex., aan de Hbz. 7 ex. en bij Scheveningen 17 ex. Op 3 oktober werden nog enkele ex. bij Katwijk, Noordwijk en IJmuiden gezien. Op 10 oktober verschenen bij Noordwijk weer 2 ex. nadat een buienfront gepasseerd was en de wind sterk aanwakkerde uit WNW. Ook aan de Hbz. werd toen 1 ex. gezien. Hierna duurt het tot de stormen van halfnovember voordat weer enkele ex. gemeld worden: 13 nov. Schev. 1 ex. - 15 nov. Scheveningen 1 ex. - 16 nov. Schev. 1 ex. 19 nov. Hbz. 3 ex.

Niet gedetermineerde stormvogeltjes werden gezien op 16 sept. Ameland - 10 sept. Hbz. 14 sept. Hbz. - 2 okt. Hbz. en Scheveningen - 3 okt. IJmuiden - 4 okt. Noordwijk - 3 nov. Hbz. - 16 nov. Scheveningen.

#### Noordse stormvogel

Op 13 dagen in juli en augustus werden aan de Hondsbossche weer (vnl. noordwaarts vliegende) Noordse stormvogels waargenomen. In het Waddengebied was dat in die periode viermaal het geval, terwijl langs de Zuidhollandse kust slechts één aug.-waarneming werd gedaan. In september verschijnt deze soort vooral op de stormachtige dagen: Hbz.: 10, 11, 16, 17, 18, 19 en 30 sept. - IJmuiden: 17 sept. - Texel: 11 en 14 sept. Ameland: 16, 17, 18 en 19 sept.

Op 1 oktober worden alleen aan de Hbz. enkele ex. gezien: 7 Z en 8 N. Een dag die niet spoedig verbeterd zal worden is wel 2 oktober als op Ameland in enkele uren 1969 ex. W passeren. Deze voor ons kustgebied volkomen unieke aantallen werden vastgesteld toen de wind reeds sterk was afgenomen. Voor 12u werden slechts 2 ex. gezien. Behalve de soort werd de waarnemer (E.V. Koopman) ook nog verrast door grote aantallen Jan van Genten, Drieteenmeeuwen, Grote jagers en Vale stormvogeltjes.

Merkwaardig dat van deze grote aantallen bij Ameland zuidelijker langs de kust niet veel is terug te vinden: Hbz. 7 Z en 11 N - Scheveningen: 8 Z en 1 N.

In oktober alleen nog op de derde 2 ex. Scheveningen en op de tiende en de negentiende op Schiermonnikoog.

In de periode van 13 tot 24 nov. worden weer enkele ex. gezien: Schier 1 ex. - Hbz. 8 ex. - Scheveningen 15 ex. (waarvan 14 ex. op 24 nov.).

De laatste stormachtige week van het jaar laat aan de Hbz. nog 6 ex. zien, terwijl ook bij Scheveningen op 31 dec. nog 1 ex. wordt opgemerkt.

Exemplaren van de donkere fase worden gemeld van Vlieland: 10 aug 1 ex. en 12 aug. 1 ex. - Ameland 2 okt. 1 ex. - Noordwijk 22 nov. 1 vondst - Hbz. 10 dec. 1 vondst.

Op 2 oktober wordt aan de Hondsbossche ook een ex. van de intermediaire fase gezien.

#### Noordse pijlstormvogel

Op 14 juli werd aan de Hondsbossche een ex. van Puffinus puffinus mauretanicus waargenomen. Dit was tevens het enige ex. van deze ondersoort voor het gehele seizoen. Andere vroegwaarnemingen werden gedaan op 24 juli Hbz., 18 aug Hbz. en 28 aug. te Noordwijk. Op 5, 6 en 7 sept. wordt steeds één ex. gezien (Hbz., Schev., Hbz.). De eerste septemberstorm (WZW7) van 10 september brengt meer ex. voor onze kust: Hbz.: 13 Z en 19 N - Westkapelle 1 N - Schev. 1 N en Noordwijk 1 Z. De volgende dag worden alleen bij Scheveningen (5 ex.) en de Hbz. (4 ex.) nog enkele ex. gezien.

In de periode tot de volgende belangrijke trek golf (29 sept. - 2 okt) worden nog Noordse pijlen gezien op 12, 13, 14, 16 en 18 september (vnl. Hbz.). Op 29 september bij Zw8 worden vooral in de namiddag meerdere ex. gezien : Hbz. : 12 ex. Z - Noordwijk 4 ex. Z. Op 30 sept. (WZW7) zijn de aantallen kleiner (totaal 8 ex.), maar op 1 okt. (W9) worden overal langs de kust Noordse pijlen gezien : Westkapelle 7 ex. - Scheveningen 8 ex. - Noordwijk 3 ex. - Hbz. 32 ex. De aantallen op 2 oktober waren overal veel kleiner : 5 ex. op eerder genoemde posten, maar wel 9 ex. op Ameland. Op 3 okt. nog één ex. bij Noordwijk. In november wordt deze soort nog waargenomen op 13 (Texel), 23 (Schev.), 24 en 25 (Hbz.).

In het seizoensverslag over de tweede helft van 1976 werd nog melding gemaakt van grote aantallen van deze soort aan de Hondsbossche. Deze aantallen werden toen met "uniek" betiteld. Hoe snel zulke uitdrukkingen achterhaald kunnen worden bleek wel in 1977. De toekomst zal moeten leren of het najaar van 1977 nu eigenlijk wel zo uitzonderlijk was.

De sterkste trekbeweging die tot nu toe langs onze kust werd geregistreerd begon op 29 september : Hbz. 8 Z - Noordwijk 9 Z - Scheveningen 12 Z. Op 30 sept. namen de aantallen al flink toe : Hbz. 29Z en 8N (vooral in de namiddag) - Noordwijk 19 Z (7-8u) - Scheveningen 24Z (7-9u). Op 1 okt. werden vooral aan de Hbz. grote aantallen gezien : 6<sup>1</sup>/<sub>2</sub>-10<sup>1</sup>/<sub>2</sub>u. : 58+73+25+4Z en nog 13 N. Op diezelfde ochtend werd bij Westkapelle 1 ex., bij Scheveningen 8 ex. en bij Noordwijk 6 ex. gezien. Op 2 oktober werd ook op Ameland waargenomen en dit leverde 34 ex. op. Totalen van de andere posten op die dag : Hbz. 2 Z - Noordwijk 3Z - Scheveningen 8 Z en Westkapelle 3 Z.

In okt. wordt alleen nog op de derde een ex. bij Scheveningen gezien. In november zijn er echter weer verscheidene waarnemingen: 2 nov. 3Z Noordwijk - 6 nov. Hbz. 1 Z - 9 nov. 1Z Noordwijk - 13 nov. 1Z Texel - 13 nov. 1Z Maasvlakte - 14 nov. 2 Z Noordwijk - 24 nov. 1 N Hbz. - 23 nov. 1 N Schev.

Kuhls pijlstormvogel - 1 okt. 1 ex. Z - Noordwijk

"grote/kuhls pijlstormv." - 11 sept. 1 N - Hbz.

#### 8.4. Jan van Gent

Ook 20 sept. is alleen aan de Hbz. een goede dag met vooral noordwaarts gerichte trek. De laatste week van sept. laat ook langs de Zuidhollandse kust weer meer Jan van Genten zien. Het reeds eerder genoemde weekend van 1 en 2 okt. laat ook veel ex. zien, waarbij het opvalt dat aan de Hbz. de meeste ex. noordwaarts gaan, terwijl bij Noordwijk en Scheveningen de meeste zuidwaarts passeren. De genoteerde aantallen van eerder genoemde pasten vallen echter geheel in het niet vergeleken bij de totalen die op 2 oktober op Ameland werden vastgesteld : van 8 tot 18 u : 721 + 299 + 157 + 111 + 333 + 911 + 1126 + 530 + 249 + 153 . Waarschijnlijk zijn deze vogels, evenals de honderden Noordse stormvogels van die dag door de storm van 1 oktober iets in zuidelijke richting gedreven, maar zijn op 2 oktober bij de Noordzeekust van de Waddeneilanden aangekomen, waar ze een stuk tegen de wind in westelijke richting vlogen, zonder verder zuidwaarts te gaan .

Na begin oktober worden er niet meer veel ex. gezien. Alleen op 21 okt. en 6 nov. worden aan de Hbz. nog enkele tientallen waargenomen, maar verder langs de kust is het aantal waargenomen ex. opvallend laag. Tijdens de novemberstormen worden ook weinig ex. gezien, maar gedurende de laatste week van 1977 verschijnen er toch weer enkele bij Schiermonnikoog en de Hondsbossche .

#### 8.5. AALSCHOLVERS

##### Aalscholver

Bij Scheveningen werden in juli twee grote groepen waargenomen : 17 juli 69 N en 31 juli 100 N. Aan de Hbz. passeerde op 29 juli een groep : 18 N. In aug. en sept. worden vooral langs de Zuidhollandse kust kleine groepjes of solitair waargenomen. Soms wat meer : 25 sept. Noordwijk 35 Z en 18 sept. Katwijk 38 Z . Op 9 okt. worden bij Schev., Katwijk en de Hbz. zuidwaarts trekkende Aalscholvers gezien : Schev. 72 ex. (in 3 u) - Hbz. 18 ex. (in 2 U).

##### Kuifaalscholver

|                                     |                                       |
|-------------------------------------|---------------------------------------|
| 7 sept. Schev. 1 adult Z            | 24 nov. Hbz. 1 subad. N               |
| 12 sept. Schev. 1 adult Z           | 29 nov. IJmuiden 1 subad. t.p.        |
| 11 okt. IJmuiden 1 juv. t.p.        | 5 dec. Schev. 1 subad. t.p.           |
| 18 nov. Scheveningen 1 ad N en t.p. | eind dec. IJmuiden 1 of 2 ex. t.p.    |
| 19 nov. Noordwijk 1 subad. N        | 30 dec. Hbz. 1 subad. Z en 1 subad. N |
| 26 nov. Noordwijk 1 juv. N          |                                       |

#### 8.6. WAADVOGELS

##### Blauwe reiger

Op Texel werden zuidwaarts vliegende Blauwe reigers tussen 15 sept en 20 okt. boven zee waargenomen. Langs de Hondsbossche was eigenlijk niet van een gerichte verplaatsing sprake. Langs de Zuidhollandse kust worden echter van half juli tot eind sept. heel regelmatig Blauwe reigers zuidwaarts trekkend waargenomen. Vooral de avondwaarnemingen van Scheveningen leverden nogal wat ex. op. ( met name in augustus).

Lepelaar - 15 aug. 1 ex. N - Scheveningen

Kraanvogel - 5 ex. Z op 28 nov. - Scheveningen.

#### 8.7. ANATIDAE

In dit deel van het verslag zal niet aan alle soorten in de totaalstaat genoemd aandacht worden besteed. Alleen die soorten die in behoorlijke aantallen langs trokken en de soorten die in ons land voornamelijk in het kustgebied worden waargenomen, zullen behandeld worden. Bij de meeste soorten zal niet gesproken worden over de aantallen mannetjes en vrouwtjes, omdat het aantal waarbij dit kon worden vastgesteld slechts een klein deel van het totaal was .

##### Wilde eend

Langs de Hondsbossche worden wel regelmatig Wilde eenden waargenomen, maar een duidelijk beeld werd niet verkregen (zie voorgaande verslagen). Langs de Zuidhollandse kust is van een duidelijk zuidwaartse trek sprake vanaf begin aug. tot in nov. Daarna worden weer ex. vliegend in beide richtingen waargenomen.

##### Krakeend

Enkele opvallende waarnemingen : 17 sept. 29 N - 11 okt 53 N - 18 okt 24 N en 3 nov. 11 N alle te Scheveningen

### Wintertaling

In juli en in begin augustus is er langs de Hollandse kust van zwakke noordwaartse trek sprake. De uurtotalen komen slechts een enkele maal boven de 10 ex. Hierna is er vnl. zwakke zuidwaartse trek, waarbij ook geen uitschieters werden opgemerkt. Alleen eind nov.- begin dec. worden er wat grotere groepjes gesignaleerd.

### Smient

In het Waddengebied worden de meeste ex. in de eerste week van okt. gezien. (max. op 6 okt. Schier met 194 W in 2 u). Langs de Hbz. is van een bepaalde concentratie geen sprake en overheerst het gehele seizoen een noordwaartse beweging. Alleen 18 en 19 nov. laten aan de Hbz. wat meer Smienten zien met op 19 nov. nog 145 ex. N in een uur. Langs de kust van Zuid-Holland worden vanaf begin sept. regelmatig kleine groepjes zuidwaarts gezien. De beste dag was hier 6 dec., toen aan het einde van het koudegolfje bij Noordwijk 454 ex. Z werden geteld.

### Toppereend

In juli wordt deze soort al vijfmaal gezien (4 x Hbz. en 1 x Schev.). In sept. worden vooral aan de Hbz. af en toe noordwaarts vliegende ex. waargenomen. In het Waddengebied worden vrijwel alle Toppers in oktober gezien, vooral in de periode van 20 t/m 23 okt. (vaak tientallen per uur). Aan de Hbz. is 23 okt. de beste dag 139 ex. Z in 3 uur.

### IJseend

Op Schiermonnikoog werden 9, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 20, 21 en 24 oktober zuidwaarts trekkende IJseende gezien (totaal 23 ex.). Verder op 20 okt. 1 N op Texel en op 21 okt. 1 t.p. bij Ameland. Tenslotte nog 4 ex. Z op 13 nov. Schier en 1 N op 27 nov. Texel.

Hondsbossche : 11 sept. 1 ex. t.p. - 22 okt. 5 Z - 25 nov. 1 N - 27 nov. 1 N.

IJmuiden : 11 sept. 1 Z - 23 okt. 1 Z - 29 nov. 1 ex. t.p. - 10 dec. 1 ex. t.p.

Noordwijk : 5 dec. 1 ex. Z.

### Eidereend

Het zeer grote aantal van het Waddengebied kan worden toegeschreven aan de overheersende NO tot O winden in oktober. In deze tijd trekken de Eiders elk jaar talrijk door, maar nu werd op Schiermonnikoog vrijwel dagelijks waargenomen. Van 5 okt. tot 24 okt. worden dagelijks tientallen tot vaak honderden ex. per uur genoteerd. Ook op Ameland wordt deze massale trekbeweging opgemerkt. Vooral als na twee dagen dichte mist het zicht beter gaat worden, trekken op 18 okt. in enkele uren meer dan 2000 ex. voorbij. Aan de Hbz. en ook bij Texel is van deze sterke trek in het oostelijke Waddengebied niet veel te merken. Wel worden de waarnemingen frequenter, maar de aantallen blijven beperkt tot hoogstens enkele tientallen per uur, waarbij de meeste ex. ook nog noordwaarts vliegen. Aan de Hbz. worden ook in de tweede helft van november weer iets grotere groepjes gezien (max. op 28 nov met 79 ex. N in 2 uur). Verder zuidwaarts worden maar sporadisch Eiders gezien. Bij IJmuiden is 29 nov. de beste dag met 75 N in 2 uur. Bij Scheveningen is 18 dec. vermeldenswaard met 89 ex. in een uur.

De aantallen die ter plaatse worden waargenomen, zijn erg bescheiden. Bij IJmuiden alleen in dec. 100 tot 150 ex. en bij Scheveningen alleen half okt meer dan 10 ex.

### Zwarte Zeeëend

Het voorkomen langs de Hollandse kust levert niet een duidelijk beeld op. Bij Noordwijk en Scheveningen overheerst de zuidelijke trekrichting, maar aan de Hbz. vertoont vrijwel ieder teluur zowel zuidwaarts als noordwaarts vliegende vogels. Uren met sterk geconcentreerde trek en grote concentraties op zee doen zich evenmin voor (zie daarvoor ook de uurfrequentietabel). Langs de kust van Zuid-Holland ontbreekt deze soort op een groot aantal uren in juli en augustus, maar aan de Hbz. en in het Waddengebied is de Zwarte zeeëend op vrijwel ieder uur present.

Uren met meer dan 200 ex. zijn over de gehele verslagperiode verspreid :

3 aug. Vlieland - 7 aug. Texel - 23 aug. Schev. - 3 sept. Texel en Schier -

13 sept. Texel - 17 sept. Schev., Texel en Ameland - 18 sept. Ameland en Hbz. -

2 okt. Ameland - 9 okt. Hbz. - 4 t/m 10 okt. Schier - 13 nov. Maasvlakte -

26 nov. Noordwijk - 26 dec. Texel - 28 en 29 dec. Hbz.

De grootste fouragerende groepen werden begin oktober bij Schiermonnikoog gezien : 200 tot 600 ex.

### Grote Zeeëend

In juli wordt deze soort op 4 dagen gezien : 8 juli Hbz 1 N - 15 juli Noordwijk 3 N - 26 juli IJmuiden 4 Z - 30 juli Noordwijk 1 N. Uit het waddengebied komen enkele augustuswaarnemingen : 8, 10, 11 en 12 aug. 10 ex. Z Texel en Vlieland. Ook aan de Hbz. twee aug. waarnemingen op de 23 en 27 aug.

Langs de kust van Zuid-Holland worden evenals voorgaande jaren weer zeer weinig Grote zeeëenden gezien. Alleen op 3 okt, 19 nov. en 3 dec. worden meer dan 10 ex. per uur gezien (steeds bij Noordwijk). Aan de Hbz. is dit het geval op 18 nov.

In het Waddengebied wordt deze soort vanaf begin oktober op vrijwel ieder uur wel gezien en op veel dagen in oktober worden er meer dan 10 ex. per uur geteld. De grootste uurtotalen worden gemeld van 18 okt. Ameland 9-10u 30 W - 5 nov. Texel 16-17u 22 Z - 31 dec. Schier 11-12u 50 W.

### Middelste Zaagbek

Op 14 dagen in juli worden Middelste zaagbekken gezien (Hbz. , IJmuiden, Katwijk en Scheveningen). In aug. wordt deze soort echter maar op 2 dagen (3 en 4) opgemerkt. Langs de Hondsbossche worden vanaf eind sept. regelmatig waarnemingen van deze soort gedaan, maar de aantallen zijn steeds opvallend klein en in veel gevallen worden zowel zuid- als noordwaarts vliegende ex. waargenomen. Langs de Zuidhollandse kust is de trek veel gericht en zijn de aantallen ook beduidend groter. Vooral in begin okt. en in half november worden meerdere malen meer dan 10 ex. per uur genoteerd, zoals op 12 nov. Noordwijk 13-15u 43 Z en 13 nov. Scheveningen 10-12u 77 Z (beide dagen W 8 ). In het Waddengebied is de trek veel duidelijker. Vanaf 8 okt zijn er regelmatig uren waarin enkele tientallen ex. worden gezien . Deze periode duurt tot 23 oktober. Grootste uurtotalen : 18 okt. Schier 16-17u 61 W - 19 okt. Schier 9-11u : 40 + 31 W.

### Bergeend

De noordwaarts gerichte ruitrek van de Bergeend was zowel in Zuid-Holland als bij de Hbz. weer goed waarneembaar met op veel uren tientallen exemplaren. Deze noordwaartse beweging duurde aan de Hbz. tot eind augustus, maar langs de Zuidhollandse kust zijn er in aug. al weer veel groepjes die ook zuidwaarts gaan.

Opvallende aantallen worden gemeld tijdens de stormachtige dagen in midden november: Hbz. 13 nov. 55 in 2 uur - Scheveningen 13 nov. 205 Z in 2 uur - Schev. 15 nov 33 in 1 uur en Schev. 16 nov. 48 Z in 4 uur.

### Rotgans

Geheel buiten het trekseizoen vallen de waarnemingen van 12 juli Schev. 15 N en van 6 aug. Texel 19 Z. De eerste dag met op veel uren van de dag passerende groepjes is zowel bij Scheveningen als bij de Hbz. 18 sept. (Hbz. 245 ex. Z in 9 uren). Regelmatige trek langs de gehele kust begint weer begin oktober op gang te komen, al zijn de waargenomen aantallen vrijwel steeds minder dan 40-50 ex. per uur. Verrassende aantallen worden langs de Zuidhollandse kust gedurende de stormen van half november gezien. Hierbij zijn steeds de aantallen bij Scheveningen en op de Maasvlakte hoger dan bij Noordwijk, terwijl aan de Hbz. vrijwel geen Rotganzen worden gezien.

13 nov. Schev. 15-17u 432 Z Noordwijk 8-12u 265 Z - 16 nov. Schev. 11-17u 256 Z. Tijdens de laatste stormachtige week van 1977 worden aan de Hbz. en bij Scheveningen enkele tientallen Rotganzen weer noordwaarts vliegend waargenomen.

Langs de Noordzeekust van het Waddengebied was vooral duidelijk trek in westelijke richting waarneembaar van 5 t/m 22 oktober .

### Grauwe gans

Vanaf eind aug tot eind oktober worden regelmatig groepjes Grauwe ganzen boven zee waargenomen . Op 24 sept. bij Scheveningen 93 Z in 4 uur. Op 14 okt. 109 Z in een uur bij Scheveningen

### Knobbelzwaan

Deze soort wordt niet alleen op veel plaatsen in het binnenland een steeds talrijker verschijning, ook boven en in zee is deze soort in de zomermaanden beslist geen zeldzaamheid . Grootste groep ditmaal op 16 juli bij Noordwijk 38 ex. N.

## 8.8. JAGERS

### Grote jager

Het opvallend grote seizoenstotaal is te danken aan enkele uitzonderlijk goede dagen : 2 oktober ; Ameland 77 ex. W in 10 uur - Hondsbossche 5 Z en 7 N in 5 uur - Scheveningen 18 ex. Z tussen 11 en 16 u. - Westkapelle 1 ex. Z.

De tweede goede dag was 15 november met 6 ex. Z en 35 N van 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub>-14<sup>1</sup>/<sub>2</sub>u aan de Hbz.

Ook in 1977 werd de Grote jager al in juli gezien (17 en 24 juli Hbz.). Ook in aug. enkele waarnemingen : 5 aug. Vlieland - 13 aug. Katwijk - 27 aug. Rottemerplaat - 30 aug. Scheveningen. In september zijn er 19 dagen waarop wel een Grote jager wordt gezien. Opvallend hierbij is dat in tegenstelling tot andere jaren de meeste waarnemingen nu van Scheveningen komen.

De eerste dag van oktober laat alleen aan de Hbz. meerdere ex. zien : 4 Z en 5 N. Na de reeds eerder genoemde tweede oktober wordt deze soort niet veel meer gezien. Wel wordt in half okt. regelmatig 1 ex. bij Scheveningen waargenomen. De stormen van half november brengen naast de reeds eerder genoemde ex. van de Hbz. ook nog enkele ex. bij Scheveningen en op de Maasvlakte. Laatste waarnemingen : Hondsbossche : 28 nov. en Scheveningen 24 nov. (3 ex. Z).

#### Middelste jager

Bij deze soort werden in 1977 geen opvallende trekbewegingen langs onze kust vastgesteld. De eerste ex. verschenen weer in augustus : 13 aug. Katwijk - 21 aug. Scheveningen en 31 aug. Texel. In september is de soort zelfs opvallend schaars te noemen, met alleen in de laatste week meerdere ex. aan de Hondsbossche. Op 1 en 2 oktober worden vooral bij Scheveningen regelmatig solitaire ex. gezien, maar ook bij Noordwijk en de Hbz. wordt deze soort waargenomen. Op 2 okt. ook 8 ex. (5+3) bij Ameland. De novemberstormen laten wel weer wat meer ex. zien, maar gelet op wat in andere jaren tijdens dergelijke situaties kan passeren, vielen de aantallen toch wat tegen. Bij deze novemberwaarnemingen ging het steeds om juveniele vogels. Grootste aantallen : 12 nov. Noordwijk 6 ex. in 3 uur - 13 nov. Schiermonnikoog 10 ex. in 4 uur - 14 nov. Noordwijk 4 ex. in 2 uur. De laatste waarnemingen werden gedaan op 22 nov. bij Noordwijk en op 28 nov. aan de Hondsbossche Zeewering.

#### Kleine jager

De aantallen die in 1977 werden gezien, waren zeer ongelijk over de verschillende posten verdeeld. Zo werden in het Waddengebied en eigenlijk ook langs de Hbz. opvallend weinig Kleine jagers gezien (zie ook de tabel van de uurfrequenties). Zo waren de beste dagen in het Waddengebied 5 sept. met 11 Z in 2 uur op Texel, en 2 oktober met 30 W in 10 uur bij Ameland.

Langs de Hollandse kust wordt deze soort in juli al op 18 dagen waargenomen, waarbij het aantal ex. van de lichte fase opvallend is. Misschien dat dit vroege voorkomen van met name ex. van de lichte fase in verband te brengen is met een minder gunstig verloop van het broedseizoen in het hoge noorden. Ook in de eerste helft van aug. worden voor Noordwijk en Scheveningen vrijwel uitsluitend ex. van de lichte fase waargenomen. In de laatste decade wordt deze soort talrijker met op vrijwel ieder uur van de dag passerende vogels (vaak in beide richtingen). Op 5 en 6 sept. worden bij Schev. in het eerste uur 17 ex. Z geteld. Na deze dagen blijft de soort op iedere dag te zien, met vaak ook ex. die in zee zwemmen. Vanaf 22 sept. komen de uurtotalen langs de kust van Zuid-Holland regelmatig boven de 10 ex. Goede dagen zijn 27 sept. Schev. met 38 Z in 2 uur en 29 sept. Noordwijk met 50 ex. Z in 3 uur.

De storm van 1 oktober brengt weer veel ex. voor Noordwijk en Scheveningen : beide posten ruim 50 ex. in de eerste vier uren. Na 2, 3 en 4 oktober is het met de trek van meerdere ex. per uur wel gedaan. De novemberstormen leveren maar kleine aantallen op, zowel aan de Hbz. als bij Noordwijk en Scheveningen. De laatste waarnemingen worden gedaan op 19 nov. op Texel, op 24 nov. bij Schev. en Noordwijk en op 19 nov. aan de Hbz. Hierna nog een waarneming van 27 dec. van de Hondsbossche Zeewering

#### Kleinste jager

3 t/m 27 juli - 1 adult ex. - Slufter Texel  
10 oktober - 1 juv. Z + Noordwijk

#### 8.9. MEERUWEN

##### Grote burgemeester

|                                   |                                         |                                      |
|-----------------------------------|-----------------------------------------|--------------------------------------|
| 2 okt. 1 ad Z - Schev.            | 18 nov. 1 <sup>e</sup> k.j. t.p. Hbz.   | 1 dec. 1 juv. t.p. IJm.              |
| 22 okt. 1 eerste k.j. t.p. Schev. | 20 nov. 1 <sup>e</sup> k.j. Z-Noordwijk | 3 dec. 1 <sup>e</sup> k.j. t.p. Hbz. |
| 22 okt. 1 eerste k.j. t.p. Hbz.   | 20 nov. 1 <sup>e</sup> k.j. Z- Hbz.     | 11 dec. juv. t.p. Schev.             |
| 30 okt. 1 ad. Z - Katwijk         | 22 nov. 1 <sup>e</sup> k.j. N-Noordwijk | 24 dec. juv. t.p. Schev.             |
| 3 nov. 1 ad. Z - Noordwijk        | 26 nov. 1 <sup>e</sup> k.j. N- Hbz.     | 24-30 dec. 2 juv t.p. IJm.           |

### Grote mantelmeeuw

In figuur 6.13 is de passage van deze soort langs de Hondsbossche aangegeven. Op veel posten is het nauwelijks mogelijk een betrouwbaar beeld van de trek van de grote meeuwen te krijgen, daar de meeste ex., vooral bij aanlandige wind, langs de buitenste duinenrij vliegen en dan niet meer geteld worden door de waarnemers die zich op het strand of op een havenhoofd bevinden.

De pieken in het voorkomen langs de Hbz. kunnen in verband gebracht worden met het optreden van stormen. Vooral de dag(en) na de storm worden veel ex. waargenomen, zoals bv. op 2 okt. : 461 ex. Z in 9 uur. Totaal Hbz. 2817 Z en 1404 N.

### Kleine mantelmeeuw

In de zomermaanden vindt trek in beide richtingen plaats, maar evenals in voorgaande jaren is september de maand met een duidelijke zuidwaartse trekbeweging. Goede dagen voor deze soort zijn 11 en 12 sept : resp. 352 Z in 11 u en 285 Z in 9 uur. Vogels die duidelijk tot de Britse ondersoort gerekend kunnen worden, werden maar weinig opgemerkt. Zie hiervoor ook de opmerkingen in verslag no 11.

Totalen voor de Hbz. : Z 2716 (2198 ad. intermedius - 9 ad. graelsii - 142 juv.)  
N 1205 ( 972 ad. intermedius - 14 ad. graelsii - 70 juv. )

Op 22 oktober werd op Texel een adult gezien die vermoedelijk behoorde tot de subsp. *Larus fuscus fuscus*.

### Stormmeeuw

Bij het trekpatroon van de Hbz., zoals dat in figuur 6.15 is weergegeven, moet wel bedacht worden dat het voorkomen in juli en begin augustus zeer sterk beïnvloed wordt door de aanwezigheid van de grote kolonie in de duinen van Schoorl. Opvallende zuidwaartse trek is waar te nemen in de tweede week van oktober (ZZO 4-5). Ook de rest van oktober laat veel Stormmeeuwen zien. Tijdens de novemberstormen zijn de aantallen opvallend laag. Totalen voor de Hbz. : Z 5978 (701 juv. + 73 subad. + 4959 ad) N 4378 (541 juv. + 86 subad. + 3701 ad.).

### Kokmeeuw

Ook in 1977 was de trek van de Kokmeeuw veel duidelijker gericht (zie figuur 6.16). De dagen met sterke zuidwaartse trek worden steeds gekenmerkt door wind uit de hoek tussen Z en O. De piek in de figuur van eind augustus/begin sept. wordt veroorzaakt door massaal wegtrekken van onvolwassen vogels (tussen 12 aug. en 2 sept. Hbz. 94 ad. + 2750 juv.). De tweede piek in begin oktober wordt echter veroorzaakt door vrijwel uitsluitend adulte vogels : 8-21 okt. Hbz. 217 juv. + 3497 adult Z. Ook de piek van begin dec. bestaat voor het grootste deel uit adulte ex.

Totalen Hondsbossche : Z 14.205 (8544 ad. + 3424 onv. )  
N 1.078 ( 778 ad. + 218 onv. )

### Zwartkopmeeuw

Bij deze soort is het vaak moeilijk vast te stellen hoe groot eigenlijk het aantal ex. is dat langs onze kust zwerft of trekt. Zo vermeldt het jaarverslag 1977 van de Zee-trekwaarnemers Scheveningen : minstens 3 ex., terwijl er op de kaarten in ons archief van Scheveningen gesproken wordt van 1 of 2 ex. Ook het af en toe broeden in de duinen bij Schoorl en de Kennemerduinen veroorzaakt wel een toename van het aantal waarnemingen, waarbij het niet duidelijk is om hoeveel vogels het gaat.

Hondsbossche : 9, 23 juli 1 ad. Z - 24 juli 2 ad. Z + 1 subad. Z - 25 juli 1 ad Z  
21 okt. 1 adult t.p.

IJmuiden : 8 en 16. juli 1 adult t.p. - 25 sept. 1 ex. 2<sup>e</sup> k.j. Z.

Noordwijk : 27 nov. 1 ad. Z - Katwijk 25 juli 1 adult Z

Scheveningen : 30 juli 1 ad. Z, daarna in ieder geval steeds 1 ex. aanwezig.

### Vorkstaartmeeuw

Ook van deze soort werden in het najaar van 1977 meer ex. gezien dan in de vijf voorgaande jaren, samen (1972 t/m 1976 518 ex.). Ook bij deze soort speelde de tweede oktober een belangrijke rol. Opvallend dat in 1977 zoveel juveniele ex. werden gezien. Van het totaal uit de jaren 1972 t/m 1976 was slechts 20 % juveniel. Enkele dagen nadat de eerste verrassende aantallen Vorkstaartmeeuwen waren genoteerd, kwamen de eerste meldingen van Vorkstaartmeeuwen : 14 sept. 1 juv. Z-Noordwijk en 14 sept. 1 ad Z Texel, 15 sept. 1 juv. t.p. Schev., 16 sept. 1 juv. N-Noordwijk en 16 sept. 3 juv. W op Ameland.

Op lokt. worden bij Westkapelle een adult en een juveniel ex. waargenomen. Aan de Hondsbossche wordt op die dag 1 juv. Z gezien. Op 2 oktober worden bij Schev. 3 juv. Z gezien. Aan de Hbz. is de situatie onoverzichtelijk met 1 adult Z, 3 juveniele ex. N, terwijl ook een juv. ter plaatse wordt waargenomen. Op Ameland worden op 2 okt. 6 ex. waargenomen, waarbij één adult ex. wordt opgemerkt. Op 4 en 5 oktober wordt bij Scheveningen een juv. t.p. gezien. Op 9 okt. passeert bij Texel een adult Z, terwijl op 11 okt. bij Schev. weer een juv. t.p. wordt opgemerkt. Op die dag zag men te Schev. ook nog een juv. Z gaan (hetzelfde ex.?). De laatste okt. waarneming komt van Texel : 19 okt. 1 adult Z. De novemberstormen brengen nog enkele Vorkstaartmeeuwen voor de kust : 9 nov. 2 juv. Z - Scheveningen, 12 nov. 1 juv. Z - Scheveningen en 2 juv. Z Noordwijk, 23 nov. 1 juv. t.p. Scheveningen.

#### Dwergmeeuw

Op 11 dagen in juli worden Dwergmeeuwen gezien (totaal 14 ex.) In de eerste helft van aug. is het aantal waarnemingen weer opvallend schaars (ruipauze), maar na 20 aug. wordt de soort weer een regelmatig verschijning. Hierbij valt het op dat aan de Hbz. nogal wat vogels in beide richtingen passeren, terwijl langs de kust van Zuid-Holland vrijwel alle ex. zuidwaarts gaan. Opvallend is verder dat ook langs de Zuidhollandse kust de eerste dagen met veel ex. vallen : 26 en 27 sept. met vooral in de namiddag tientallen ex. Aan de Hbz. en in het Waddengebied komen de eerste groepjes pas na 8 oktober langs. Bij Westkapelle zijn dan al op 1, 2 en 3 oktober honderden Dwergmeeuwen gepasseerd. De beste dagen in het Waddengebied zijn 11 okt. met op Schier van 13-15u : 108+64, 13 okt. Schier 10-11u : 170 en 19 okt. Texel 9.30-12.30u : 88 + 45 + 30. Aan de Hbz. worden tientallen ex. in beide richtingen gezien van 19 tot 29 okt. Ook in de eerste week van november worden aan de Hbz. nog veel Dwergmeeuwen genoteerd, zoals op 6 nov. 10-14u : 43 + 95 + 60 + 83 (alle Z). Langs de kust van Zuid-Holland worden ook vanaf 8 oktober tientallen per uur gezien. De sterkste trek moet dan echter nog komen. Met name in de namiddag worden in nov. grote aantallen gezien : 6 nov. Maasvlakte 15-17u : 336 + 164 Z, 7 nov. Schev. 14-16u : 53 + 34 Z, 12 nov. Maasvlakte 14-16u : 1114 + 865 + 259 Z. Tot 20 nov. worden nog heel wat uurtotalen van meer dan 20 ex. genoteerd en tot het eind van de maand wordt deze soort op vrijwel ieder teluur geregistreerd. Op 9 dagen in dec. wordt de Dwergmeeuw nog gezien, waarbij vooral de waarneming van 20 ex. op 29 dec. bij IJmuiden vermeldenswaard is.

#### Drieteenmeeuw

Op 15 dagen in juli worden Drieteenmeeuwen gezien. Vrijwel steeds gaat het om enkele noordwaarts vliegende adulte ex., uitgezonderd op 25 juli als aan de Hbz. tussen 6-7u 98 ad. Z worden geteld. In de eerste helft van aug. komen de meeste waarnemingen van Vlieland. In totaal wordt deze soort in aug. op 12 dagen gezien. Ondanks het vaak stormachtige weer worden in september zeer weinig Drieteenmeeuwen geteld. Alleen bij Schev. ziet men op 27 sept. 40 ex. Z in 1 uur. De storm van 1 en 2 oktober laat alleen op Ameland veel ex. zien : in 10 uur 616 juv. + 1777 ad. W. In oktober worden verder maar weinig ex. gezien. Aan het eind van de maand nemen de aantallen weer toe met bij Noordwijk en Scheveningen op 29 en 30 okt. meer dan 50 ex. in de eerste ochtenduren. Op 3 nov. heeft de Hbz. grote aantallen : 485 in 2 uur. De beste dag in het Waddengebied en bij Noordwijk en Scheveningen is 13 nov. : Schier 432 W in 6 uur - Noordwijk 1138 Z in 3 uur - Scheveningen 224 in 2 u en Maasvlakte 588 in 2 uur. Ook reeds op 12 nov. werden bij Schev. grote aantallen gezien : 15-17u 667 + 312. Op 15 nov. wordt zowel aan de Hbz. als bij Scheveningen gedurende vele uren waargenomen, maar zoals zo vaak bij een zware noordwester is er weinig overeenkomst te bespeuren : Hbz. 3050 N in 7 uur en Schev. 240 Z in 8 uur. Op 24 nov. bij MNW 8 zijn de aantallen bij Scheveningen weer beduidend hoger : Hbz. in 4 uur : 41 Z en 126 N - Scheveningen in 3 uur : 559 Z. Na 24 november worden nergens meer grote groepen waargenomen. Op 29 dec. wordt wel een groep van ongeveer 50 ex. van de pieren van IJmuiden geneld.

## 8.10. STERNS

### Noordse stern - Visdiefje

Door de zeer regelmatige waarnemingen te Scheveningen zowel in de ochtend als in de middag en avond is van de trek van de Noordse dieven (gebruikelijke aanduiding voor alle Visdiefjes + Noordse sterns + de niet-gedetermineerde ex.) een veel duidelijker beeld verkregen. Door een sterke concentratie van het aantal waarnemingsuren in de ochtend leek het vaak alsof de sterns in augustus voornamelijk noordwaarts vlogen. Met name deed zich dit verschijnsel voor langs de kust van Zuid-Holland (zie voorgaande verslagen). Ook in 1977 werd op veel dagen in augustus deze massale noordwaartse trek-beweging in de eerste ochtenduren vastgesteld, maar nu kon ook geconstateerd worden dat meestal na 2 of 3 uur de meeste sterns toch weer zuidwaarts gingen om tegen de avond noordere nalen met honderden per uur en met grote spoed zuidwaarts te passeren. Vb. Schev. 12 aug. 6 $\frac{1}{2}$ -7 $\frac{1}{2}$ u 29 Z, 114 N - 7 $\frac{1}{2}$ -8 $\frac{1}{2}$ u 212 Z, 85 N - 8 $\frac{1}{2}$ -9 $\frac{1}{2}$ u 160 Z, 77 N, 18-20u 252 + 568 Z. Vrijwel alle uren met meer dan 200 ex. vielen in de namiddag of in de avond, waarbij de aantallen meestal in de schemering maximaal waren. Na 1 sept. geven ook de eerste ochtenduren bij Scheveningen alleen zuidwaarts gerichte trek te zien. Op 9 sept. wordt op de avondtrek voor het laatst een uurtotaal van meer dan 100 ex. vastgesteld.

In het Waddengebied worden maar weinig noordse dieven waargenomen. Alleen in de eerste dagen en de laatste week van augustus worden af en toe uurtotalen van meer dan 100 ex. genoteerd. Ook 3 sept. is hier een goede dag met op Schier nog 345 ex. W in 3 uur. Aan de Hbz. verloopt de trek zeer regelmatig met in juli nog veel ex. in beide richtingen maar in augustus duidelijk zuidwaartse trek met op enkele dagen in de ochtend meer dan 100 ex. per uur. De beste dagen vallen hier in sept. : 4 sept. 406 in 4 uur - 4 sept. 14 $\frac{1}{2}$ -16 $\frac{1}{2}$ u 342 + 841 Z, 7 sept. 14-17 u 862 Z.

In oktober worden nog op veel uren noordse dieven gezien, maar de aantallen zijn zeer klein. De laatste ex. worden gezien op 1 nov. aan de Hbz., op 5 nov. bij Schev. en op Texel (steeds 1 ex. Z).

### Grote stern

Figuur 6.20 laat wel zien wanneer er veel Grote sterns langs de kust te zien zijn, maar een duidelijk beeld is hieruit niet af te leiden. In tegenstelling tot de noordse dieven wordt van de Grote stern vrijwel nooit massale avondtrek vastgesteld. Ook bij deze soort wordt op vrijwel alle dagen in augustus in de eerste uren een sterke noordwaarts gerichte trek vastgesteld, waaraan vaak honderden ex. deelnemen. Van terugkeer in de loop van de dag wordt echter vrijwel niets opgemerkt.

Op Vlieland wordt de sterkste trek juist wel in de avonduren waargenomen, zoals op 2 aug. 20-21u : 106 + 877 N en 67 + 224 Z. Langs de Hbz. worden in begin juli nog honderden ex. noordwaarts gezien, maar in de laatste week van juli overheerst de zuidwaartse trek met soms meer dan 200 ex. in een uur. In augustus is op veel dagen het beeld onduidelijk met vaak op alle uren van waarneming noord- en zuidwaarts passerende vogels. In sept. gaan de meeste ex. wel zuidwaarts, maar grote concentraties worden niet meer gezien.

Bij Scheveningen overheerst de zuidwaartse trek ook in september, maar hier zijn nog enkele zeer goede dagen, zoals 8 sept. met 1358 Z en 510 N in 8 uren.

De laatste waarnemingen worden gedaan op 1 nov. Noordwijk 1 Z - 2 nov. 3 Z Noordwijk-3 nov. 3 Z Hbz. - 13 nov. 1 Z Maasvlakte - 15 nov. 1 N Scheveningen.

### Dwergstern

Het aantal noordwaarts vliegende ex. dat in de totaalstart te vinden is, wordt veroorzaakt door de vogels die nog in begin juli werden waargenomen. Overigens ziet men bij deze soort zelden het heen en weer gevlieg zoals wij dat van Grote stern en Visdiefje kennen. De beste tijd was de eerste week van aug. met bij Noordwijk en Schev. soms meer dan 10 ex. per uur, en de periode eind aug./begin sept. Zo werd op 2 sept. aan de Hbz. een uurtotaal van 72 ex. Z genoteerd. Ook op Texel worden op 30 en 31 aug. de meeste ex. geteld (30 aug. 13 ex. in een uur en 31 aug. 18 ex. in een uur). De laatste ex. werden gezien op 10 oktober bij Schiermonnikoog, de Hondsbossche en Noordwijk en nog op 11 oktober bij Scheveningen.

### Zwarte stern

Ook in het najaar van 1977 werden maar weinig Zwarte sterns boven zee waargenomen. Vooral in het Waddengebied werd deze soort nauwelijks gezien : op 4 dagen in aug., op 4 dagen in sept. en op één dag in oktober. Langs de Hondsbossche was in juli nog een opmerkelijke noordwaartse trek waarneembaar. Hierbij werden op 9 juli zelfs nog 97 ex. N in 8 uren geteld. Na juli worden de aantallen een stuk kleiner en in vrijwel elke periode worden ex. vliegend in beide richtingen waargenomen. Langs de Zuidhollandse kust overheerst in juli ook de noordwaartse trekrichting. Pas na eind aug. is de trek duidelijk zuidwaarts gericht. De laatste ex. worden gezien op 19 okt. aan de Hbz. en op 9 nov. bij Scheveningen.

### Lachstern

|                               |                            |
|-------------------------------|----------------------------|
| 4 aug. Texel - 1 Z            | 27 aug. Scheveningen - 7 Z |
| 13 aug. Scheveningen 7 Z, 1 N | 14 sept. Texel - 2 Z       |
| 14 aug. Scheveningen 4 Z      | 27 sept. Noordwijk - 1 Z   |
| 15 aug. Scheveningen 1 Z      |                            |

Reuzenster : 21 sept. Texel - 1 ex. Z

### 8.11. ALKEN

#### Alk - Zeekoet - "alk/zeekoet"

Voor 20 juli worden op 9 dagen al (nog?) "alk/zeekoeten" aan de Hbz. gezien. Steeds vliegen de waargenomen vogels noordwaarts. Op 6 en 10 juli worden Zeekoeten herkend. Bij IJmuiden wordt op 10 juli 1 ex. gezien. In aug. wordt aan de Hbz. geen alk-achtige waargenomen ; bij Scheveningen alleen op 27 aug. een Alk t.p. , maar op Vlieland tweemaal een "alk/zeekoet" zuid (10 en 12 aug.) . Op 27 aug. worden op zee bij Rottemerplaat 2 Zeekoeten gezien. Langs de kust van Zuid-Holland worden zeer weinig ex. gezien. Het maximum is 4 "alk/zeek." op 10 nov. in één uur. Aan de Hbz. en in het Waddengebied is het voorkomen iets regelmatig, maar het aantal is steeds erg laag. De beste dagen zijn 19 sept. met 7 ex. Z in 1 uur aan de Hbz., 25 nov. met 4 Z en 15 N in 4 uur , 26 nov. 13 ex. N in 2 uur (beide Hbz.). Ook in het Waddengebied is 26 nov de beste dag met 7 ex. N op Texel.

#### Kleine Alk

|                                |                                    |
|--------------------------------|------------------------------------|
| 2 okt. 1 ex. Z - Ameland       | 26 nov. 2 ex. N - Hondsbossche     |
| 20 okt. 1 ex. t.p. Ameland     | 28 dec. 1 ex. t.p. Schiermonnikoog |
| 25 nov. 1 ex. N - Hondsbossche | 31 dec. 1 vondst - Noordwijk       |
|                                | 24 nov. 1 ex. t.p. - Texel         |

#### Papegaaiduiker

|                                 |                                   |
|---------------------------------|-----------------------------------|
| 24 aug. 1 ex. N - Hondsbossche  | 18 okt. 1 ex. t.p. - Hondsbossche |
| 19 sept. 2 ex. N - Hondsbossche | 8 nov. 1 ex. Z - Hondsbossche     |
| 20 sept. 1 ex. N - Texel        | 25 nov. 1 ex. N - Hondsbossche    |

### 8.12. STELTLOPERS

De trek van steltlopers in de nazomer en herfst is langs onze kust veel minder geconcentreerd dan in de maanden april en mei. De waarnemingen in de tweede helft van het jaar hebben vrijwel steeds betrekking op solitaire ex. of kleine groepjes. In hoeverre de waarnemingen langs de kust gedaan representatief zijn voor het werkelijke trekgebeuren valt nog te bezien. In het volgende stukje zal alleen bij verschillende soorten een korte kanttekening geplaatst worden.

#### Scholekster

De avondwaarnemingen bij Scheveningen laten van midden juli tot eind augustus en opvallende zuidwaartse trek zien met tussen 20 en 21 uur meestal wel 200 ex. Z. De beste avond is op 10 aug. met van 19-21u 158 + 456 Z. Na 1 sept is er van gerichte trek geen sprake meer. Dit kan ook gezegd worden van het voorkomen langs de Hbz. en de Waddeneilanden, waar de meestal wel met tientallen fouragerende ex. het zicht op werkelijke trekbewegingen ernstig belemmeren.

### Kievit

De eerste dag met goede zuidwaartse trek was 25 sept. met 326 ex. Z in 2 u te Schev. Langs de gehele Hollandse kust was 8 okt. een goede dag met aan de Hbz. 2765 Z in 9 u en bij Schev. 2380 Z in 4 uur. De grootste aantallen worden echter gezien in begin dec. (vorstinval) : 5 dec. Hbz. in 1 uur 2460 Z - Noordwijk 5380 Z in 3 uur. Ook 6 dec. was nog goed met 6438 Z in 3 uur te Scheveningen.

### Goudplevier

Alleen in begin dec. flinke aantallen zoals op 5 dec. Hbz. 172 Z in 2 u en 6 dec. Schev. met 1410 Z in 3 uur.

### Zilverplevier

Langs de kust van Z-Holland geregeld enkele ex. zuid in begin aug. en begin okt. Langs de Hondsbossche zeer weinig waargenomen.

### Bontbekplevier

Langs de Hbz. in de eerste juliheft nog regelmatig ex. noordwaarts. Bij Noordwijk en Scheveningen vanaf begin aug. regelmatig doorkomend met vaak 1 tot 10 ex. per uur. de meeste ex. op 12 okt. met bij Noordwijk 24 Z in 1 uur.

### Steenloper

Vooral waarnemingen van plaatsen waar ook steeds fouragerende ex. aanwezig zijn : Vlieland- Hbz- IJmuiden -Schev. - Westkapelle . Van de overige posten vooral in aug. af en toe zuidwaarts vliegende vogels.

### Wulp

In de eerste helft van juli worden langs de Hollandse kust nog geregeld noordwaarts vliegende Wulpen gezien. Na 25 juli vliegen vrijwel alle ex. zuidwaarts. Grootste aantallen op 6 dec. te Noordwijk : 94 Z in 2 uur.

### Regenwulp

Tot 15 juli nog enkele noordwaarts vliegende ex. , daarna steeds zuidwaarts vliegende Regenwulpen. Bij Noordwijk en Scheveningen komen de uurtotalen een enkele maal boven de tien, maar aan de Hbz. zijn het steeds maar enkelingen. Laatste waarneming : 12 okt Scheveningen en 21 okt. Hondsbossche.

### Rosse grutto

Tot 15 juli nog opvallend regelmatig groepjes noordwaarts langs de gehele Hollandse kust. Daarna vnl. zuidwaarts vliegende ex. Na 1 okt nog maar weinig waarnemingen.

### Oeverloper

In de totaalstaat is een foutje geslopen : Hbz. richting N 79 ex. (i.p.v. 49). Grootste aantallen ter plaatse : 7 aug. Schev. 30 ex. - 15 aug. Schev. 44 ex. 23 aug. Hbz. 20 ex. Op 4 sept. nog 20 ex. Z aan de Hbz. Laatste waarneming 29 okt. Hbz.

### Tureluur

In de eerste helft van juli ontbreekt deze soort in vrijwel geen enkel teluur aan de Hbz. Daarbij gaat het meerdere malen om uurtotalen tussen 10 en 40 ex. Alle ex. vliegen in deze periode noordwaarts. Bij Scheveningen is deze julitrek veel minder duidelijk, maar hier worden tijdens de avondtellingen in augustus op enkele dagen aardige groepen Tureluurs gezien, zoals op 21 en 22 aug: op beide avonden 75 ex. in een uur. Na aug. worden alleen nog in begin dec. wat meer ex. gezien : 6 dec. 19 ex Z bij Noordwijk

### Kanoetstrandloper

De enige periode aan de Hbz. met regelmatige trek is de eerste helft van juli. Alle ex. vliegen dan echter noordwaarts. Hierbij worden meermalen enkele tientallen ex. per uur genoteerd. Bij Noordwijk en Scheveningen worden vooral eind oktober en in november Kanoeten gezien. De meeste ex. worden gesignaliseerd tijdens de storm van 13 nov. : Schev. 117 Z in een uur en Noordwijk 69 Z in 2 uur.

### Paarse strandloper

Op 11 aug. reeds 18 ex. t.p. op de dijk van Westkapelle en op 13 aug. 3 ex. bij Scheveningen. Op 21 aug. de eerste ex. bij IJmuiden en op 25 aug. 1 ex. Z bij Noordwijk . De meeste zuidwaarts vliegende ex. worden gemeld van de plaatsen waar ook ex. ter plaatse fourageren . Tijdens de novenberstormen worden bij Noordwijk 8 ex. Z en op de Maasvlakte 1 ex. Z gezien . Eind november worden bij Scheveningen en IJm. de grootste aantallen bereikt : resp. 18 en 40 ex. Langs de Hondsbossche wordt maar een enkele maal een ex. t.p. aangetroffen.

### Bonte strandloper

Ook bij deze soort aan de Hondsbossche tot 15 juli regelmatig trek noordwaarts. Ook daarna nog op veel dagen vnl. noordwaarts vliegende vogels. Langs de Zuid-Hollandse kust worden in begin juli nauwelijks Bonte strandlopers gezien. In sept., maar vooral in okt. worden de vastgestelde uurtotalen iets groter met als uitschieter 12 okt. Schev. 7-9u : 59 + 178 Z. De stormdagen van midden november laten heel wat Bontjes zien : 13 nov. Maasvlakte 150 Z in 2 u -Schev. 256 Z in 3u, 14 nov. Hbz. 60 Z in 1 u -Noordwijk 106 Z in 2 u .

### Drieteenstrandloper

Na 9 juli wordt deze soort vrijwel dagelijks langs de Hollandse kust gezien. Hierbij gaat het steeds om noordwaarts vliegende ex. De meeste waarnemingen van IJmuiden en de Hbz., steeds enkele ex. per uur, maar op 21 juli al 19 N en op 22 juli 31 N (beide keren Hbz.). Na juli worden aan de Hbz. nog maar zeer weinig Drieteentjes gezien. Bij Scheveningen worden vooral in aug. veel groepjes zuidwaarts vliegend gezien, maar in sept. is deze soort schaars te noemen. Pas na de novemberstormen verschijnt er meer ex. Ook op het strand worden dan af en toe groepjes van 20 tot 60 ex. gezien.

### Grauwe franjepoot

3 okt. 2 Z - Scheveningen

14 nov. 1 ex. t.p. Scheveningen

### Rosse franjepoot

16 sept. 1 ex. t.p. Aneland

19 nov. 1 ex. t.p. Scheveningen

13 nov. 1 ex. t.p. IJmuiden

23 nov. 1 ex. Z Hondsbossche zeevering

1 ex. W - Schiermonnikoog

29 nov. 1 ex. t.p. IJmuiden

14 nov. 2 ex. W - Schiermonnikoog

3 dec. 1 ex. t.p. IJmuiden

15 nov. 2 ex. Z - Scheveningen

## 8.13 STOOTVOGELS

Enkele opmerkingen :

Havik : 27 nov. 1 ex. N - Scheveningen

Sperwer : vooral in okt. en begin nov. bij Noordwijk en Schev, tot 4 ex. per uur.

Blauwe kiekendief : de meeste gevallen in nov, zoals op 27 nov. 5 waarnemingen .  
aan de Hbz. en het Waddengebied alle gevallen in sept. en okt.

Snelleken : eerste waarneming op 27 aug. (Hbz.); laatste waarnemingen op 4 en 13 nov. ; alle overige waarnemingen tussen 15 sept. en 30 oktober.

Wespendief : 18 sept. 1 ex. N - Hbz.

Slechtvalk : 7 sept. 1 N Texel - 21 sept. 1 Z Hbz. - 25 sept. 1 Z IJmuiden - 11 okt.

1 uit zee Schier - 26 nov. 1 N Schev. - 8 dec. 1 uit zee Noordwijk.

Velduil : 25 sept 1 uit zee Schev. - 26 sept. 1 Z Katwijk - 29 sept. 1 uit zee Hbz. -  
1 okt. 1 uit zee Noordwijk - 9 okt. 1 uit zee Schier - 26 nov. 1 uit zee  
Schev. en 1 uit zee te Noordwijk